

Nora Lindsetmo Johansen

Er barnevernsinstitusjoner et egnet tiltak i barnevernstjenesten, eller burde det nedprioriteres til fordel for mer bruk av fosterhjem?

Is Child Welfare institutions a suitable measure in the child welfare services, or should it be downgraded in favor of more use of foster homes?

Bacheloroppgave i Barnevernspedagogikk

Veileder: Terje Jostein Halvorsen

Mai 2023

Nora Lindsetmo Johansen

Er barnevernsinstitusjoner et egnet tiltak i barnevernstjenesten, eller burde det nedprioriteres til fordel for mer bruk av fosterhjem?

Is Child Welfare institutions a suitable measure in the child welfare services, or should it be downgraded in favor of more use of foster homes?

Bacheloroppgave i Barnevernspedagogikk
Veileder: Terje Jostein Halvorsen
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Det har i lang tid vært et omdiskutert tema, på både faglig og politisk nivå, om hvorvidt barnevernsinstitusjoner er et egnet tiltak for barn og unge som må plasseres utenfor hjemmet. Institusjonene har siden 1800-tallet måttet stå i mye kritikk, og gjør det fortsatt den dag i dag. Med barnevernloven av 1992 kom det særlig tydelig frem, at institusjon som tiltak kun skal brukes i svært begrenset grad, og at en nedprioritering av institusjonene til fordel for mer bruk av fosterhjem og hjelpetiltak i hjemmet var faglig forsvarlig.

Det er derimot flere fagfolk som har meldt seg på debatten, og argumentert for hvorfor institusjon fremdeles er et nødvendig og *ønskelig* tiltak i barneverntjenesten. Blant annet er Vigdis Bunkholdt og Erik Larsen tydelige på at institusjoner ikke burde nedprioriteres, og at det alltid vil være barn og unge som er i behov av institusjonstilbudet.

Oppgaven her dreier seg derfor om hvorvidt det finnes kunnskapsmessig grunnlag for å hevde at barnevernsinstitusjonene burde bli nedprioritert til fordel for fosterhjem og hjelpetiltak, eller om det fremdeles er barn og unge som trenger institusjonen? Problemstillingen vil bli drøftet i både et utviklingspsykologisk perspektiv, og med utgangspunkt i Erik Larsens definisjoner om dårlig integrerte barn.

Håpet er at oppgaven kan være et bidrag i debatten om hvorvidt institusjon er et legitimt tiltak i barneverntjenesten eller om det burde nedprioriteres til fordel for mer bruk av fosterhjem og hjelpetiltak i hjemmet.

Abstract

The subject matter of whether child welfare institutions are a suitable measure for children and young adults who must be placed outside of their home, has for a long time been a debated topic, both on an academic and political level. The institutions have had to face a lot of criticism since the 19th century, and still do so to this day. With the Child Protection Act of 1992, it became particularly clear that institutions as a measure should only be used to a very limited extent, and that a downgrading of institutions in favor of more use of foster homes and support measures while the child still lives at home, was justifiable on an academic level.

On the other hand, there are several professionals who have signed up for the debate, and argued why institutions are still a necessary and desirable measure in the child welfare service. Vigdis Bunkholdt and Erik Larsen are both clear that institutions should not be de-

prioritized, and that there will always be children and youths who need what the institution can offer.

This thesis is therefore about whether there is a scientific basis for claiming that child welfare institutions should be given a lower priority than foster homes, or whether there still are children and youths who need an institution? This issue will be discussed from both a developmental psychological perspective and Erik Larsen's definitions of poorly integrated children, will also be used. The hope is that this thesis can be a contribution to the debate about whether institutionalization is a legitimate measure in the child welfare service or whether it should be de-prioritized in favor of more use of foster care and home support measures.

Innhold

Innledning – valg og aktualisering av tema.....	3
1. Oppgavens oppbygging og avgrensninger	4
1.2. Litteratursøk	5
2. Fosterhjem versus institusjon	6
2.1. Historiske linjer – fra tukthus til barnevernsinstitusjon.....	6
2.2. Kritikken mot institusjonene	8
2.2.1. Utviklingspsykologi og tilknytningsteori	10
2.3. Satsingen på fosterhjem – fosterhjem til det beste for alle barn?	12
2.4. Grunnleggende prinsipper i barnevernsloven.....	13
2.5. Dårlig integrerte, desintegrerte og integrerte barn og unge.....	14
3. Barnevernsinstitusjoner – et nødvendig onde eller et ønsket alternativ?	15
3.1. Kritikkk mot institusjonene og institusjonens begrensninger.....	15
3.2. Fosterhjemmets fortrinn	17
3.3. Fosterhjemmets begrensninger og institusjonens fortrinn.....	19
3.4. Differensiering i barnevernstiltak.....	22
4. Avslutning – veien videre.....	24
5. Referanseliste	26

Innledning – valg og aktualisering av tema

I denne oppgaven ønsker jeg å besvare problemstillingen om barnevernsinstitusjoner er et egnet tiltak i barnevernstjenesten, eller om det burde nedprioriteres til fordel for mer bruk av fosterhjem?

Barnevernets praksis er og har i lang tid vært et hett og omdiskutert tema i både media og faglige debatter. Saker man leser om barnevernet i media er hovedsakelig vinklet negativt. Det kan tenkes at barnevernets omdømme i dag fremdeles blir preget av sin traumatiske fortid (Andersland, 2011, s.160) Det oppleves for meg som at medias vinkling i saker som omhandler barnevernet, har ført til en allmenn oppfatning om at barnevernet er noe skummelt og noe man må «passe seg for». Saker som dreier seg om feil barnevernet har gjort engasjerer, og medfører debatter blant både fagfolk, politikere og befolkningen generelt. I tillegg til at sakene ofte er vinklet negativt, dreier de seg også ofte om de mest skremmende og alvorlige sakene. Blant annet kunne vi så nylig som før jul i 2022 lese i NRK om «Patrik» som har blitt flyttet fra ulike institusjoner og fosterhjem hele 14 ganger før fylte 18 år.¹ Kritikken mot barnevernet opplever jeg som stort sett rettmessig, det foreligger fremdeles forbedringspotensialet i hvordan barnevernet utøver sin praksis. Samfunnet er i stadig utvikling, og barnevernsfeltet endrer seg i takt med denne, noe som hele tiden stiller nye krav til yrkesutøverne (Baugerud & Augusti, 2016) Det er ikke dermed sagt at det ikke gjøres bra arbeid, men det hører til sjeldenheten at man får lese i media om de gangene det faktisk går bra og barnevernets arbeid har ønsket effekt.

Noe av den belastende fortiden til barnevernet har dreid seg om sterk kritikk rettet mot institusjonsbarnevernet, og om hvorvidt institusjon egentlig er et egnet tiltak for barn og unge som må plasseres utenfor hjemmet (Thuen, 2002) De første offentlige anklagene om omsorgssvikt og overgrep i barne- og skolehjemmene ligger godt over hundre år tilbake i tid (NOU 2004:23, s.24) Kritikken har blant annet omhandlet straffeovergrep, grov omsorgssvikt og uhygieniske forhold (NOU 2004:23, s.24) Eilert Sundt hevdet allerede på slutten av 1800-tallet at fosterhjem er et bedre egnet omsorgstilbud for utsatte barn og unge enn institusjon (Andersland, 2011, NOU 2004:23), og dilemmaet om hvorvidt institusjon eller fosterhjem er riktig eller best alternativ, er etter min oppfatning like relevant i dagens barnevernsdebatt. Kritikken mot institusjonene ser vi fremdeles nå i nyere tid. Blant annet kom Barneombudet i

¹ https://www.nrk.no/trondelag/xl/barn-i-barnevernet-flytter_patrik-ble-flytta-14-ganger-til-og-fra-fosterhjem-og-institusjoner-1.16021008

2015 ut med en rapport som viste at det fremdeles er barn og unge ved institusjoner som blir utsatt for overdreven tvang og maktbruk (Barneombudet, 2015)

Inspirasjon for valg av tema til denne bacheloroppgaven er min tid i praksis gjennom studiet. I min praksisperiode fikk jeg jobbe mye og tett på fosterfamilier, og jeg fikk se hvor utfordrende og krevende det er. Hos noen av barna jeg fikk møte og jobbe med i praksis, rådet det fortsatt tvil rundt om fosterhjem egentlig var det rette tiltaket for dem. Praksisperioden vekket en del spørsmål hos meg; hvorfor er disse barna fremdeles plassert i fosterhjem og ikke institusjon? Noen av barna jeg møtte var så skadet etter år med omsorgssvikt og gjentatte relasjonsbrudd, at de nå befant seg i en nesten umulig situasjon; de fikk en masse omsorg de ikke hadde noen forutsetninger for å klare å ta imot. Under idemyldringen i forkant av bacheloroppgaven kom jeg sammen med veileder inn på temaet fosterhjem versus institusjon, hva er det beste tiltaket, og er egentlig det ene bedre enn det andre? Og det er dette jeg opplever at den faglige debatten også handler om, og at man så gjerne ønsker at fosterhjem skal være til det beste for alle barn.

Det jeg i denne oppgaven er interessert i å se nærmere på, er om det er grunnlag for å hevde at institusjoner burde nedprioriteres til fordel for fosterhjem eller om det alltid vil være noen barn som er i behov av institusjonsopphold. Jeg er også interessert i å se på hva som er institusjonens begrensninger, men og hva som er fosterhjemmets begrensninger. Finnes det faglig grunnlag for å hevde at det ene tiltaket er bedre enn det andre? I forkant av denne bacheloren er mitt inntrykk at institusjoner er et noe dårligere alternativ enn fosterhjem, og mitt syn på institusjoner i likhet med mange andre, er i stor grad preget av media.

1. Oppgavens oppbygging og avgrensninger

Oppgaven vil starte med en gjennomgang av litteratursøket og litteraturarbeidet som er gjort i forkant av oppgaven, før jeg går over på det som vil være kunnskapsgrunnlaget for oppgaven. Kunnskapsgrunnlaget vil være utgangspunktet for å kunne drøfte problemstillingen om barnevernsinstitusjoner er et legitimt og egnet tiltak i barnevernet, eller om burde det nedprioriteres til fordel for mer bruk av fosterhjem? Jeg vil se på hvordan barnevernet og særlig institusjonsbarnevernet, har utviklet seg, samt se på kritikken som i lang tid er blitt rettet mot institusjonene. Jeg vil og vie tid til å se på fosterhjemmet som plasseringstiltak og se på hvorfor fosterhjem er ansett som det beste alternativet. Jeg vil og her gjøre rede for det teoretiske grunnlaget for oppgaven, slik som utviklingspsykologi, grunnleggende prinsipper i

barnevernet og Erik Larsens definisjoner om hvordan barns personlighetsmessige integrasjon kan være av betydning i spørsmålet om hvorvidt institusjon vil være et egnet tiltak eller ikke.

Kapittel 3 av oppgaven vil dreie seg om en diskusjon av problemstillingen, hvor fokuset ligger på å se saken fra begge sider. Jeg vil starte med å se på kritikken som er rettet mot institusjonene, derav og hva som er institusjonens begrensninger. Deretter vil jeg gå over til å se på hva som kan være fosterhjemmets fortrinn, og kanskje se hvorfor det er blitt og fortsatt blir prioritert så høyt i norsk barnevern. Videre vil jeg se på hva som vil være institusjonens fortrinn, og hva en institusjon kan tilby som et fosterhjem kanskje i begrenset grad kan. Mot slutten av drøftingen vil jeg se på betydningen av differensiering i barnevernet, både når det gjelder tiltak som burde settes inn, og hvem som trenger hvilke tiltak. Jeg vil her ha et ekstra fokus på om det lar seg gjøre å finne et tiltak som er best for alle barn og unge, eller om det alltid kommer til å være behov for tilpassede og differensierte tiltak.

Mot slutten av oppgaven vil jeg forsøke å sammenfatte det som er gjennomgått, og se på hva som vil bli veien videre og forsøke å komme med et svar på problemstillingen.

Sentralt å nevne her er hvilke avgrensninger jeg har gjort i oppgaven. Avgrensningene er mye basert på oppgavens omfang, og jeg har måttet velge meg ut noen momenter som jeg synes var interessante og som jeg ønsket å drøfte. Jeg har i denne oppgaven valgt å se på fosterhjem og institusjon på et mer overordnet nivå, fremfor å skille mellom de ulike typene plasseringstiltak, som for eksempel atferdsinstitusjoner, omsorgsinstitusjoner, spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem. I selve problemstillingen har jeg valgt å ikke gjøre et tydelig skille mellom barn og ungdom. Under drøftingen vil jeg derimot skille mellom barn og ungdom, ettersom de vil være i behov av ulike oppvekstvilkår, omsorg, støtte og hjelp, og dermed se på om hvorvidt det er institusjon eller fosterhjem som er det best egnede tiltaket. Et sentralt moment i oppgaven min er differensieringen i barnevernstiltak, og det vil derfor være av relevans å se på betydningen av å differensiere mellom barn og ungdom når man skal fatte beslutning om tiltak.

1.2. Litteratursøk

Denne bacheloren er en litteraturstudie, og metoden for en slik teoretisk oppgave er en systematisk søking etter informasjon (Dalland, 2020) Så arbeidets første fase gikk ut på at jeg gjennomførte et omfattende søk etter litteratur. Jeg søkte etter bøker og fagartikler som omhandlet valgte tema; fosterhjem og institusjon. Jeg har hovedsakelig benyttet meg av søkemotorer som Oria og Google Scholar. I tillegg har jeg søkt i Tidsskriftet Norges

Barnevern gjennom Idunn, samt brukt annen litteratur skrevet av nestorer innen feltet, for å finne mer relevant informasjon. Nestorer som er sentrale innenfor det valgte temaet er blant annet Vigdis Bunkholdt, Erik Larsen, Jan Storø og Elisabeth Backe-Hansen.

Litteratursøket startet med få inklusjons- og eksklusjonskriterier, hvor sentrale søkeord som «barnevern», «fosterhjem», «institusjon», ble brukt. I starten fungerte dette greit for å få i gang prosessen med hva jeg egentlig var ute etter og ønsket å bruke. Men det ga i overkant mange treff, og jeg begynte letingen etter mer presise søkeord. Etter hvert som jeg ble mer sikker på hva jeg egentlig ville finne ut av, kunne jeg snevre inn søkene. Søkeord som «tilknytning», «omsorg» og «differensiering» ble nye søkeord sammen med «institusjon» og «fosterhjem». I tillegg rettet jeg søket mot fagartikler som hovedsakelig er blitt gitt ut etter år 2000. Jeg har hovedsakelig benyttet meg av norske søkeord, da dette viste seg å gi gode resultater.

Etter litteratursøket fulgte en periode med litteraturarbeid, som gikk ut på flere gjennomlesinger av litteraturen, mye notatskriving og en øvelse i kritisk granskning. Jeg var og oppmerksom på å finne litteratur som belyste begge sidene av saken, altså både hva som er fosterhjemets styrker og hva som er institusjonens styrker. Et annet viktig moment i litteraturarbeidet var begrensningen jeg gjorde med tanke på hvor mye litteratur jeg skulle bruke. Temaet for oppgaven er omfattende og det var mye litteratur som vekket interessen i meg, så jeg måtte begrense meg selv til det som er direkte relevant til oppgaven, og ikke alt som virket interessant.

2. Fosterhjem versus institusjon

2.1. Historiske linjer – fra tukthus til barnevernsinstitusjon

Det første tukth- og barnehuset i Norge ble opprettet i Trondheim i 1637, og hadde som formål å yte «faderløse, moderløse og venneløse» barn omsorg. Hovedsakelig var dette riktignok et hjelpemiddel i et sosialpolitisk oppryddingsarbeid, i et samfunn preget av mye fattigdom som dernest førte til tigging, bråk og uro (NOU 2004:23, s.19) Tanken her var å fjerne de «onde barn» fra gata, og fysisk avstraffelse var et vel brukt verktøy i «temmingen» av disse barna (Bolstad, 2020) Utover 1800-tallet kom redningsanstaltene, som et alternativ til tukthusene som man ikke lengre anså som egnet for barn. Redningsanstaltene kom med redningsbevegelsen og kan i norsk sammenheng sees på som barnevernets tidligste fase (NOU 2004:23, s.21) Med denne bevegelsen ble det og opprettet skolehjem (som de med vergerådsloven skulle bli kalt), som rettet seg mot barn med tilpasningsvansker.

Barnehjemmene (redningsanstaltene), var for barn som av ulike grunner stod uten omsorg (NOU 2004:23 & Bolstad, 2020)

I år 1900 trådte vergerådsloven i kraft, og Norge ble med den det første landet i verden med et offentlig barnevern. Den overordnede intensjonen med vergerådsloven var å sette oppdragelse og opplæring inn som en avløsning for straff, som det sentrale tiltaket for den økende ungdomskriminaliteten (NOU 2004:23, s.25) Institusjonssystemet var todelt; skolehjem for barn med atferds- og tilpasningsvansker, barnehjem for barn uten omsorg. Vergerådet fikk større myndighet til å gripe inn i familier med advarsler og bortplasseringer, dersom man anså omsorgen barna fikk hjemme som ikke god nok eller skadelig (NOU 2004:23)

Vergerådsloven ble bestående helt til 1953 da barnevernsreformen brakte med seg en ny barnevernlov. Barnevernloven av 1953 var første gangen selve ordet «barnevern» ble tatt i bruk (NOU 2004:23, s.25) Det todelte institusjonssystemet fra vergerådsloven ble videreført i form av en spesialscolelov (tidligere abnormskoleloven) og barnevernloven (tidligere vergerådsloven) (NOU 2004:23) Med denne loven ble det tydelig at ens forståelse av barns behov og utvikling var endret. Det ble presisert at loven skulle begrunnes ut fra barns behov og med et generelt hensyn til barnet, fremfor de samfunnsøkonomiske motivene som hadde preget vergerådsloven (NOU 2004:23, s.35) Med et nytt barnesyn, anerkjente en og i større grad de potensielle risikoene som forelå ved flytting av barnet. Kravene for «bortplassering» ble strengere, og fokus på forebyggende arbeid hjemme hos familien ble større (NOU 2004:23) Blant annet ble det foreslått en rekke kommunale tiltak, slik som barnehage, husmorvikarer og skolemåltider, som en avlastning og hjelp til familien (NOU 2004:23, s.36)

Dersom det derimot viste seg at barnet ikke kan bo hjemme, til tross for avhjelpende tiltak, levnet barnevernsreformen liten tvil om hva som var å anse som det beste alternativet: «fosterhjemmet var et langt naturligere og bedre oppvekstmiljø enn det en institusjon kan gi» (NOU 2004:23, s.29, Innstilling fra Barnevernskomiteen I, 1951: 40) Selv om fosterhjem ble ansett som det klart beste alternativet, var ikke institusjonsnedleggelse å anbefale, og en erkjente at det ville oppstå situasjoner hvor institusjonsplassering er «eneste løsning» (NOU 2004:23, s.29) Det store fokuset på fosterhjem, virker å ha medført at institusjonene fikk relativt frie og liberale rammer å jobbe etter (NOU 2004:23, s.36-37) Den nye barnevernloven ga generelt uttrykk for en grunnleggende kritikk av vergerådssystemets tiltro til institusjoner, hvor de blant annet viste til institusjonsplasseringers ineffektivitet og mulige skadevirkninger. Barnevernloven av 1953 hadde i mye større grad tiltro til «foreldreheimen» og ønsket derfor

et større fokus på faglig veiledning og assistanse overfor foreldrene, for å unngå flytting (NOU 2004:23)

Til tross for et ønske om et sterkere og forbedret barnevern, var det fremdeles stor mangel på ressurser og mangel på tilstrekkelige behandlingsmuligheter. Det økonomiske driftsgrunnlaget var dårlig, og mange institusjoner så seg nødt til og presset til å ta imot barn som de hverken hadde økonomiske eller faglige ressurser nok til (NOU 2004:23) Mot slutten av 1970-tallet ble dette problematisert og poengtert i Ot.prp.12 1978-79, at det forelå en bekymring vedrørende barnevernsnemndene, på grunn av de utilstrekkelige ressursene og sviktende økonomien, at de kunne komme til å fatte vedtak om barns anbringelse basert på kommunens økonomi og ikke barnets beste (NOU 2004:23, s.44-47) Denne bekymringen førte til at fylkeskommunene i større grad fikk mer overordnet ansvar for økonomi og planleggingsansvar.

I et overordnet perspektiv kan vi i denne perioden, fra det første tuktt- og barnehuset på 1600-tallet frem til 1970- og 1980-tallets fokus på et bedre barnevern, se en utvikling i retning av en sterkere tro på fosterhjemmet som plasseringsalternativ, fremfor institusjonen. Det kan tenkes at måten institusjonene ble drevet på, som selvsagt var preget av manglende både faglige og økonomiske ressurser, har vært en påvirkende faktor i hvorfor man ønsket å bygge opp fosterhjemsordningen. Mot slutten av 1970-tallet og starten av 1980-tallet, økte som sagt ansvaret til fylkeskommunene, og en ønsket en forbedring av både barnevernets praksis, og dets administrative organisering (Bolstad, 2020) Med barnevernloven av 1992 ble det enda tydeligere at en nå ønsket en nedprioritering av institusjonene, til fordel for mer bruk av fosterhjem. Satstingen på politisk nivå lå derfor på å bygge opp fosterhjemsordningen (Bolstad, 2020)

2.2. Kritikken mot institusjonene

Eilert Sundt var en av de første som stilte seg kritisk til institusjonene allerede på 1870-tallet. Sundt kritiserte institusjonsordningen, og hevdet at den virkelige familien ikke vil kunne erstattes av «nogen klosterliknende institusjon» (NOU 2004:23, s.23) Sundt gikk med det inn for å satse på en utbygging av fosterfamilieordningen (NOU 2004:23) Og siden den tid har nok dette vært den rådende holdningen i norsk barnevern, at fosterhjem for barn og unge er et bedre alternativ enn institusjon.

Kritikken i senere tid skulle dreie seg om flere uheldige faktorer ved institusjonene. Første halvdel av 1900-tallet visste det seg både for barnehjemmene og skolehjemmene, at

inntaksprosedyrene sviktet, og institusjonene bar preg av å være en oppbevaringsplass for barn og unge med ulike vansker. Etter hvert kom det og flere avsløringer om de svært kritikkverdige forholdene ved institusjonene, slik som bruk av tvang, fysisk straff, isolering, og levestandarden på institusjonene generelt (NOU 2004:23, s.137-138) Eksempelvis fikk Toftes Gave og Bastøy særlig mye kritikk for forholdene ved institusjonene.

I 2019 la Riksrevisjonen frem en rapport omhandlende barn og unge på barnevernsinstitusjoner og om hvorvidt prinsippet om barnets beste etterfølges i disse plasseringene. Rapportens funn viser at flere barn blir plassert i institusjoner uten at det foreligger tilstrekkelig med informasjon om hva deres behov er. Manglende kartlegging av barnas behov, kan føre til feil valg av institusjon og at det tilbudet institusjonen kan gi ikke er godt nok tilpasset barnet. Rapporten viser også til at kravene til dokumentasjon og medvirkning i flere tilfeller ikke blir etterlevd (Riksrevisjonen, 2019-2020).

I 2015 kom det en forskningsrapport fra NTNU om barn og unges psykiske helse ved barnevernsinstitusjoner, hvor det fremkommer at hele 76% av beboerne strever med alvorlige psykiske lidelser. Rapporten viser og til annen forskning som viser at det er dokumentert høye nivåer av emosjonelle og atferdsmessige vansker hos barn og unge i norske barnevernsinstitusjoner, noe som vil påvirke deres livskvalitet i negativ forstand (Kjelsberg & Nygren, 2004; Kayed, Jozefiak, Rimehaug, Tjelflaat, Brubakk & Wichstrøm, 2015) En levekårsundersøkelse a Kristofersen og Clausen viser at blant barnevernsbarn er det de med institusjonserfaringer som kommer dårligst ut på variabler som utdanning, grad av sosialhjelp og psykiske vansker (Kristofersen & Clausen, 2008)

På politisk nivå er det blitt uttalt at det vil være faglig forsvarlig å bygge ned institusjonene til fordel for mer bruk av fosterhjem og evidensbaserte tiltak i hjemmet (Storø, Bunkholdt & Larsen, 2010, s.168) Storø, Bunkholdt og Larsen stiller seg derimot kritisk til den økte satsingen på fosterhjem og det sterke ønsket om å fortsette og nedprioritere barnevernsinstitusjonene, og stiller spørsmål ved hva som er det kunnskapsmessige grunnlaget for å hevde det (Storø, et al., 2010, s.168) Barnevernsinstitusjonene har over flere tiår møtt kritikk fra flere hold, og naturlig nok kommer spørsmålet om institusjon som tiltak i det hele tatt er et tilstrekkelig godt alternativ for barn som må plasseres utenfor hjemmet. Kritikken som ble rettet mot institusjonene, samt de urovekkende oppdagelsene om hva som egentlig hadde foregått på institusjonene, og hvordan de faktisk ble drevet, er trolig en av de største faktorene for dreiningen mot mer fosterhjem og mindre institusjon i norsk barnevern.

Spørsmålet jeg undrer meg over derimot, er hva vi skal gjøre dersom institusjon ikke er et egnet tilbud. Finnes det da tilstrekkelig gode fosterhjem for alle barn?

2.2.1. Utviklingspsykologi og tilknytningsteori

Moderne utviklingspsykologi ble etablert i siste del av 1800-tallet, og brakte med seg et endret barnesyn. En begynte å se nærmere på barns utvikling, og da særlig med et fokus på hvilken betydning arv og miljø hadde på barns utvikling (Tetzchner, 2012) Utover 1900-tallet vokste denne kunnskapen mer og mer, særlig de siste 20 årene av 1900-tallet (Tetzchner, 2012) Utviklingspsykologien er en del av psykologifeltet som hovedsakelig dreier seg om hvordan individer endrer seg både sosialt, mentalt og atferdsmessig, hvilke prosesser som ligger til grunn for dette, samt hvilke forhold som har betydning for endringene (Tetzchner, 2012, s.5).

Det foreligger en allmenn enighet om at barn knytter seg til andre mennesker. Derimot råder det uenighet med tanke på hva som ligger til grunn for denne tilknytningen og hva som er konsekvensene av den (Tetzchner, 2012) John Bowlby (1907-1990) regnes ofte for å være tilknytningsteoriens opphavsmann, og han var den første til å presentere ideen om at barn har et atferdssystem for tilknytningen (Tetzchner, 2012) Tilknytningsteorien beskriver altså at barnet har en medfødt tilbøyelighet til å søke mot personer som kan gi barnet trygghet (Halvorsen, 2018) Bowlby var å regne som en psykoanalytiker, men tok på mange måter avstand fra de tradisjonelle psykoanalytiske tenkemåter, og i utarbeidelsen av tilknytningsteorien var Bowlby sterkt inspirert av etologien (Tetzchner, 2012) Bowlby hevdet at tilknytningen barnet danner med primær omsorgsperson (ofte mor), vil være av avgjørende betydning for barnets senere kognitive og sosiale utvikling (Tetzchner, 2012) Bowlby mente at tilknytningsatferden man ser hos barn har helt andre funksjoner enn å kun bidra til å oppfylle barnets behov for næring (Tetzchner, 2012) Tilknytningens funksjon er ifølge Bowlby å gi beskyttelse, men også å hjelpe barnet til å regulere seg i situasjoner hvor emosjonene kan være overveldende og forstyrrende. Tilknytningsatferden handler om at barnet søker sin primære omsorgsperson for å oppnå hjelp til å regulere sin indre aktivering, ofte i situasjoner som innebærer frykt og utrygghet for barnet (Tetzchner, 2012, s.557) Grunnlaget for denne påstanden var forskningen til Anna Freud og Dorothy Burlingham som de gjennomførte ved Hampstead War Nurseries under andre verdenskrig i London. Deres undersøkelser viste at barn som vokser opp på barnehjem med lite sosial stimulering utvikler seg dårlig, til tross for at de får tilstrekkelig med mat og fysisk stell (Burlingham & Freud, 1942; Tetzchner, s.553-554, 2012). Burlingham og Freud begrunnet sine antakelser om barns

behov for tilknytning til sine nærmeste omsorgspersoner, ved observasjoner gjort av barna i sorg over savnet etter foreldrene sine. De mente å ikke kunne se liknende reaksjoner hos andre barn på andre institusjoner hvor barna fikk være sammen med sin mor (Halvorsen, 2018)

Tilknytningen, og om hvorvidt den er trygg eller ikke, vil være av stor betydning for hvordan barnets indre fungering utvikler seg. Tilknytningen til nærmeste omsorgsperson vil blant annet ha avgjørende betydning for barnets utvikling av et velfungerende reguleringssystem (Nordanger & Braarud, 2020) Barnets emosjonsregulering vil og senere ha betydning for barnets sosiale kompetanse, samt hvordan de senere håndterer stress og vanskelige følelser (Baugerud & Augusti, 2016) Det er påvist sammenhenger mellom mangelfull emosjonsregulering hos barn som har opplevd omsorgssvikt, og deres senere uttrykk av negative følelser (Kim-Spoon, Cicchetti & Rogoch, 2013; Baugerud & Augusti, 2016)

Med tilknytningsteorien lanserte Bowlby begrepet om indre arbeidsmodeller. Bowlby forklarer dette som en kognitiv størrelse eller mentale representasjoner, som er basert på menneskets tidligere erfaringer (Tetzchner, 2012) De indre arbeidsmodellene blir brukt for å predikere hvordan en annen person, for eksempel mor, kommer til å handle og deretter for å planlegge hvordan en selv skal handle ut fra det (Tetzchner, 2012) De indre arbeidsmodellene er dermed med på å bestemme hvordan barnet vil oppfatte, tolke og møte den sosiale verden rundt seg (Tetzchner, 2012, s.554-555) God nok omsorg over tid vil gi barnet erfaringer om at det er verdt omsorg og omtanke, og at andre er til å stole på, mens dårlig omsorg vil kunne gi opphav til tvil på eget verd og manglende tiltro til andre mennesker (Bunkholdt, 2015, s.51)

Sentralt å nevne her, med tanke på spørsmålet om hvorvidt institusjon eller fosterhjem er best egnet plasseringstiltak for barn ut fra et tilknytningsperspektiv, er Bowlbys monotropi-hypotese. Denne går ut på at barnet i all hovedsak danner en trygg tilknytning til én bestemt omsorgsperson, ofte mor (Bowlby, 1969) Bowlby hevder, på bakgrunn av studier gjort av Rutter (1981) og Ainsworth (1982), at barn vil rette sin tilknytningsatferd mot én bestemt person, og at antakelsen om at et lite barn skal kunne «spre» sin tilknytning til flere personer, uten å ha en signifikant nær person med følgelig nær tilknytning til, er feil (Bowlby, 1969, s.249) Forskningen til Ainsworth visste blant annet at barn som hadde en trygg tilknytning til én spesifikk person, var mer tilbøyelig til å kunne danne tilknytning og rette sin sosiale atferd mot flere personer, og ikke bare nærmeste omsorgsperson (Bowlby, 1969, s.249)

2.3. Satsingen på fosterhjem – fosterhjem til det beste for alle barn?

På politisk nivå har det blitt hevdet at det vil være faglig forsvarlig å nedprioritere institusjon til fordel for mer bruk av hjelpetiltak i hjemme og fosterhjems plasseringer (Storø et al., 2010) Og egentlig har vi sett helt siden kritikken mot institusjonene på 1950-tallet og barnevernloven av 1953 at satsingen på fosterhjem har økt (NOU 2004:23 & Bolstad, 2020) Blant annet med satsing på kursing av fosterhjemmene, økt krav til oppfølging fra kommunen og utformingen av forsterkede og spesialiserte fosterhjem (Barne- og familiedepartementet, 2021)

Ved utgangen av 2021 var det omtrentlig 8800 barn og unge i alderen 0-17 år som bodde i fosterhjem. Dette er et klart flertall, av barn som plasseres utenfor hjemmet var det altså 9 av 10 som ble plassert i fosterhjem (Bufdir, 2023) Men også her har det skjedd en nedgang i antallet som flyttes siden 2017. Denne nedgangen kan tenkes å ha sammenheng med at barneverntjenesten nå har høyere terskel for å flytte barnet fra hjemmet som følge av økt kompetanse og bevissthet rundt hvilke belastninger det faktisk kan medføre å måtte flytte for et barn (Bufdir, 2023) I tillegg er metoder og verktøy for å kunne hjelpe barn og foreldre i hjemmet blitt flere og mer målrettet (Bufdir, 2023). Eksempler på slike metoder kan være Multisystemisk teori² og funksjonell familieterapi³, som anses som forskningsbaserte og statlige hjelpetiltak (Prop. 73 L 2016-2017, s.112)

Fosterhjems plasseringer innebærer en viss risiko. Omtrent halvparten av alle barn som bor i fosterhjem har opplevd flytting minst en gang etter at de kom til sitt første fosterhjem. Her er det høyst antall flyttinger hos de som er plassert utenom slekt- og nettverk (Bufdir, 2023) Det anslås at mellom 20-50% av alle plasseringer i fosterhjem ender i utilsiktet flytting, tidligere kalt brudd i fosterhjemmet (Backe-Hansen, 2009 & Paulsen & Ytreland, 2022, s.21) Utilsiktede flyttinger dreier seg om situasjoner hvor barnet må flytte ut av fosterhjemmet tidligere enn planlagt på grunn av vanskeligheter som har oppstått (Paulsen & Ytreland, 2022) Det kan for eksempel omhandle forhold ved barnet selv, fosterhjemmet, fosterhjemmets biologiske barn, eller omliggende forhold som for eksempel samarbeid mellom barneverntjenesten og fosterhjemmet. Det er sjeldent en faktor alene som fører til utilsiktet flytting (Paulsen & Ytreland, 2022) En av de hyppigst nevnte årsakene til utilsiktet flytting er

² Multisystemisk Terapi (MST) er et behandlingstilbud for familier med ungdom i alderen 12 – 18 år, med alvorlige atferdsvansker (<https://www2.bufdir.no/Familie/foreldrestotte/tiltaksliste/mst/>)

³ Funksjonell familieterapi retter seg mot familier med ungdom mellom 11 og 18 år som har utviklet eller er i ferd med å utvikle alvorlige utfordringer i relasjoner til familie, skole og nærmiljø. (<https://www2.bufdir.no/Familie/foreldrestotte/tiltaksliste/fft/>)

atferdsvansker hos barnet, og det blir trukket frem som en viktig årsaksforklaring (Paulsen & Ytreland, 2022) Barn og unge som blir plassert i fosterhjem, har ofte opplevd brudd i relasjoner og andre store belastninger tidligere, som tilsier at det de trenger er en trygg og stabil voksenrelasjon, og ikke et nytt brudd. Et nytt brudd kan føre til mer belastning slik som økt stress, usikkerhet og vanskeligheter med tanke på nye relasjoner og tilknytning. Sånn sett kan man forstå hvorfor en utilsiktet flytting, ofte medfører flere flyttinger (Paulsen & Ytreland, 2022).

2.4. Grunnleggende prinsipper i barnevernet

Barnevernloven er basert på fire grunnleggende prinsipper, som kan fungere som en pekepinn i vanskelige vurderinger og beslutninger. Det første, og viktigste prinsippet, er barnets beste. Barnets beste skal være det grunnleggende hensynet ved alle handlinger og beslutninger som berører og angår barn, jf. barnevernloven §1-3. Dersom man står overfor et dilemma hvor man er usikker på hva som blir det riktige å gjøre, skal en alltid ta hensyn til hva en tenker blir *best for barnet*.

Mildeste inngreps prinsipp går ut på at tiltak etter barnevernloven alltid skal stå i et rimelig forhold til de mål som kan oppnås (NOU 2012:5, s.41) Det vil si at en ikke skal anvende mer inngripende tiltak enn nødvendig for å oppnå målet. I motsetning til barnets beste står ikke mildeste inngreps prinsipp eksplisitt i loven, men kommer til uttrykk i flere av lovens bestemmelser (NOU 2012:5, s.41)

Det biologiske prinsipp går kort sagt ut på at barn hovedsakelig skal vokse opp hos sine foreldre, hvis ikke det er mulig, skal barnet kunne ha kontakt med dem (NOU 2012:5, s.41) Det biologiske prinsipp står heller ikke eksplisitt i loven, men dens betydning og vektlegging kommer til syne gjennom lovhjemler om hjelpetiltak, hvor en først og fremst skal forsøke å avhjelpe situasjonen, uten å flytte barnet ut av hjemmet (NOU 2012:5, s.41) Dette er også i tråd med mildeste inngrepsprinsipp. Prinsippet innebærer en grunnleggende tro på at det beste for de fleste barn er å vokse opp med sine biologiske foreldre (Ot.prp.nr.69 2008-2009; NOU 2012:5, s.44) Familielivets verdi og krav på respekt veier tungt, både i nasjonal og internasjonal lovgivning. Blant annet kan en se det nedfelt i EMK art.8, FNs barnekonvensjon art.16 og i Grunnloven §§102 og 104.

I 2012 ble ned nedsatt et ekspertutvalg som skulle vurdere om det biologiske prinsipp hadde fått for stor betydning i barneverntjenestens vurderinger, og kom derfor med forslag til et fjerde prinsipp; prinsippet om utviklingsstøttende tilknytning (NOU 2012:5) Prinsippet er

forankret i tilknytningspsykologien, og går ut på at et barns utvikling skjer i samspill mellom barnets genetiske utrustning, forhold under svangerskapet og erfaringer som barnet gjør seg, som blant annet tilknytning til omsorgspersoner (Bunkholdt & Kvaran, 2015)

2.5. Dårlig integrerte, desintegrerte og integrerte barn og unge

Med tanke på hvilke barn som er i behov av institusjon og ikke, kommer Erik Larsen med noen definisjoner som han hevder er nyttige i denne sammenhengen. Han skiller mellom dårlig integrerte, integrerte og desintegrerte barn. Dårlig integrerte barn kjennetegnes av at de er jegsvake, det vil si deres indre fungering, hva gjelder emosjonsregulering, indre arbeidsmodeller og språk for deres indre, er ufullstendig (Larsen, 2022, s.37) Gjennom en oppvekst preget av traumer og omsorgssvikt, har deres utviklingsvindu blitt blokkert. Barnets tilknytningspersoner som skulle gitt dem støttende og fremmede relasjonserfaringer, har heller gjort barna utrygge på omverden gjennom ustabile og hemmende relasjonserfaringer (Larsen, 2022, s.34) De dårlige integrerte barna strever ofte med en lengsel etter tilknytning og frykten for å bli avvist. Deres tidligere erfaringer tilsier at omverden og menneskene i den, er en trussel, og deres hovedoppgave blir å overleve (Larsen, 2022)

Desintegrerte barn skriver Larsen skiller seg fra de dårlig integrerte ved de har opplevd tilstrekkelig med gode og støttende relasjoner som har hjulpet dem til å nå et visst nivå av personlighetsmessig utvikling, samt at de har bedre utviklet kognitiv fungering (Larsen, 2022) Disse barna kan ha opplevd traumer eller konflikter, som er for overveldende med tanke på hva deres utviklingsnivå tilsier at de vil være i stand til å håndtere. Det som skiller desintegrerte fra uintegrerte barn er deres utviklingspsykologiske historie, mens deres atferd vil være tilnærmet lik i sine uttrykk (Larsen, 2022)

Til slutt skriver Larsen om de integrerte barna, dette er barn som kan klassifiseres som jegsterke. De har utviklet en indre fungering som hjelper dem til å sette ord på sine følelser og erfaringer. De er i stand til å forstå sammenhengen mellom følelser, tanker og handlinger, i motsetning til dårlig integrerte og desintegrerte barn. Integrerte barn hevder Larsen vil kunne nyttiggjøre seg hjelp og tiltak, utenfor institusjonen (Larsen, 2022)

De dårlig integrerte barna og desintegrerte barna, er de Larsen mener vil kunne dra nytte av et opphold på en miljøterapeutisk institusjon (Larsen, 2022) Jeg kommer nærmere inn på dette under drøftingen.

3. Barnevernsinstitusjoner – et nødvendig onde eller et ønsket alternativ?

3.1. Kritikk mot institusjonene og institusjonens begrensninger

Institusjonsbarnevernet har historisk sett møtt mye kritikk, og gjør fortsatt det den dag i dag. Rundt 1950-tallet viste flere studier at institusjonsplassering kunne ha en negativ effekt på barns utvikling (Kayed, et al., 2015, s.19) Kritikken fra tidligere av og kritikken i dag kan i store linjer sees at dreier seg både om hvordan man jobber på institusjonen, hvordan man ikke jobber, hvem som blir plassert der og hvem som ikke blir det. Dette kan tyde på at man fremdeles ikke har funnet ut av hvordan man på best mulig måte skal drive en institusjon, ei heller ikke sikker på hvilke barn og unge som burde flyttes på institusjon, og hvem som ikke trenger det.

Når man leser om hvordan barnevernsinstitusjoner som Toftes Gave og Bastøy ble drevet på 1800-og 1900-tallet, er det lett å grøsse ved tanken om at man kunne behandle barn på denne måten. Et viktig moment derimot når man ser på institusjonene tilbake i tid, er hvor forskjellig samfunnet på den tiden var kontra nå. En hadde ikke all den kunnskapen om hvordan barn utvikler seg, hva de er i behov av og hva som er skadelig for dem, i samme grad som vi har i dag. Utover 1900-tallet fikk man et endret barnesyn med utviklingspsykologiens etablering, og man anerkjente i større grad at barn og unge har sine særegne behov som vil ha betydning i utviklingen deres. Samfunnet på et mer generelt nivå var og annerledes. Under det moderne samfunnet oppdro man barn til lydighet gjennom streng oppdragelse og disiplin, mens under det senmoderne samfunnet oppdras barn i større grad til selvstendighet (Storø et al., 2010) Metodene som benyttes i oppdragelsen er også endret, slik som at man etter hvert anerkjente hvor skadelig det vil være for et barn med fysisk avstraffelse (NOU 2004:23) Barnevernets praksis endrer seg i takt med samfunnets utvikling, og fagretninger som pedagogikk, psykologi og sosiologi har i stor grad preget både samfunnsutviklingen og barnevernsfeltet (Storø et al., 2010).

Dette betyr ikke at slik institusjoner ble drevet store deler av 1900-tallet ikke er kritikkverdig, for det er det, men det viktigste er hva vi har lært. Men jeg undrer meg over om denne holdningen som råder både blant en del fagmiljøer og i samfunnet generelt, om at institusjon kun er et nødvendig onde, kan ha sammenheng med institusjonenes traumatiske historie, og at det er forblitt en holdning som er vanskelig å gjøre seg kvitt med. Jeg opplever at det er en

tanke om at hvis man bare hadde funnet riktig fosterhjem til hvert barn, så hadde man ikke trengt institusjon.

Forskning på institusjon som tiltak i Norden er per i dag mangelvare. Men noe av den internasjonale forskningen som finnes kan brukes som indikasjoner og til en viss grad overføres i norsk sammenheng (Andreassen, 2005) Resultatene av en del forskninger viser til lave gjennomsnittresultater og i enkelte tilfeller direkte negativ påvirkning av barn og unge (Andreassen, 2005) Det foreligger og store variasjoner i resultatene, som tyder på at det er noen måter å drive institusjon på som fungerer bedre enn andre. Av hensyn til oppgavens omfang kommer jeg ikke til å gå noe videre inn på dette, men det er verdt å nevne for å poengtere utfordringene som institusjoner står overfor, og deriblant hvordan man på best måte skal drive den. En utfordring når det gjelder ungdommer som plasseres på institusjon, og da særlig ungdommer med atferdsvansker, er risikoen for smitte-effekt. Andreassen skriver at det medfører alltid en risiko for utvikling av en ungdomskultur preget av antisosiale holdninger og atferd som igjen bidrar til økte atferdsvansker (Andreassen, 2005) Forskning omhandlende barn og unges psykiske helse viser og bekymringsverdige resultater (Kjelsberg & Nygren, 2004; Kayed, et al., 2015) De administrative utfordringene som preget institusjonsbarnevernet på 1800- og 1900-tallet, kan vi fremdeles se konturene av i dag. I Riksrevisjonens rapport viser de til resultater av undersøkelsene som tilsier at kravene til dokumentasjon og informasjon om barna og ungdommene som plasseres ikke er tilstrekkelig (Riksrevisjonen, 2019) I diskusjonen om hvorvidt institusjon eller fosterhjem er det beste alternative for barn og unge som må plasseres, er det ikke i institusjonens favør at levekårsundersøkelser viser at barn og unge med institusjonserfaring kommer dårligst ut når det gjelder både utdanning, psykiske vansker og grad av sosialhjelp (Kristofersen & Clausen, 2008)

Fra 1600-tallet og frem til i dag kan vi altså se konturene av en stadig sterkere tro på fosterhjemmet som det beste plasseringsalternativet, og det virker nærliggende å anta at denne dreiningen mot å prioritere fosterhjem over institusjon, kan ha sammenheng med etableringen av utviklingspsykologien utover 1900-tallet. I et utviklingspsykologisk perspektiv kan tilknytningsteorien, og særlig monotropi-hypotesen, sees på som noe av den første kritikken som ble rettet mot institusjonsordningen. Institusjonsplassering og det institusjonen kan tilby vil stå i strid med hva Bowlby mener barn er i behov av; nær tilknytning til få personer (Bowlby, 1969) For at barnet i det hele tatt skal kunne knytte seg til flere personer, er det avhengig av god tilknytning til en primær omsorgsperson (Bowlby, 1969) Med tilknytningsteorien og monotropi-hypotesen som utgangspunkt, vil flytting av barnet innebære

et brudd i relasjonen barnet har til sine nærmeste, og vil påvirke deres utvikling videre. De vil ikke lengre ha sin trygge base, og det vil kunne medføre en stagnering i utviklingen ved at barnet ikke tørr å utforske verden rundt seg (Tetzchner, 2012) De indre arbeidsmodellene som barnet har utviklet basert på tilknytningen til sine nære omsorgspersoner, vil påvirke hvordan barnet senere møter omverdenen (Tetzchner, 2012) Et barn som har opplevd traumer og sviktende omsorg, og som derfor heller ikke har fått utviklet gode nok indre arbeidsmodeller, vil i en institusjon kunne oppleve at deres mangel på sosial kompetanse og emosjonsregulering, vil skape utfordringer i relasjonene og samspillene de skal inngå i (Larsen, 2022) I et utviklingspsykologisk perspektiv vil det altså være best for barn å flytte i fosterhjem hvor de får muligheten til å knytte nære, emosjonelle bånd, med 1-2 andre personer. I en institusjon vil rulleringen og skiftgangen til de ansatte, vil kunne prege barnet eller den unge, i form av at det ikke vil kunne opparbeide seg denne nære tilknytningen til få personer. Som igjen vil kunne ha ringvirkninger for hvorvidt barnet evner å danne trygg tilknytning til andre personer i det hele tatt.

Til tross for at dagens barnevernsinstitusjoner er betydelig bedre enn de vi finner fra 1800- og 1900-tallet, opplever jeg at de fortsatt er preget av det historisk dårlige rykte (Kayed, et al., 2015) Kritikken som er blitt rettet mot institusjonene, kan ha ført til en holdning hvor man anser fosterhjems plassering som et mildere inngrep enn institusjon. Institusjon posisjoneres på tredjeplass etter hjelpetiltak i hjemmet og fosterhjem, og strukturelt sett blir det da og siste utvei (Backe-Hansen, Bakketeig, Gautun & Grønningsæter, 2011), istedenfor å se på institusjon som et ønskelig og riktig alternativ for enkelte barn og unge (Storø, et al., 2010) Institusjonen blir kanskje mer eller mindre ubevisst sett på som et tiltak man setter inn når man ikke finner et egnet fosterhjem (Backe-Hansen et al., 2011)

3.2. Fosterhjemmets fortrinn

Det er ikke uten grunn at fosterhjem har fått den posisjoneringen innen barnevernstiltak som det har i dag, og som det i lang tid har hatt. Familien blir fremdeles sett på som den viktigste arenaen for barns oppvekst og utvikling. Det virker å være av stor betydning å vokse opp i en familie, uavhengig om de voksne er biologiske eller psykologiske foreldre, og at det vil kunne påvirke barnets liv på flere områder (Bufdir, 2012) Gode og stabile familierelasjoner, øker sjansene for at barnet er trygt og utvikler seg godt på andre arenaer, slik som på skolen og fritiden, og i livet generelt (Bufdir, 2012) Behovet for omsorg, trygghet og tilhørighet er grunnleggende for alle mennesker, og familien som arena er viktig for å få dekket dette behovet (NOU 2018:18, s.63)

Et mål i fosterhjemsomsorgen er at det skal være mest mulig likt andre familier, slik at barnet opplever å være en del av en familie. Det vil derfor være sentralt med en god relasjon mellom barn og fosterforeldre, slik at barnet opplever trygghet og tilhørighet, som igjen vil gi barnet mulighet til å utvikle egen identitet og sosiale relasjoner i og utenfor familien (NOU 2018:18, s.63) Mangel på tilhørighet medfører en risiko for opplevelse av ensomhet, som igjen kan være en risikofaktor for dårlig både psykisk og fysisk helse (Helsedirektoratet 2015, s.20; Cacioppo og Patrick 2008)

Fosterhjem har et klart fortrinn for barn, og da tenker jeg hovedsakelig på barn fra null og opptil 12 år. For øvrig skal barn under 12 år hovedsakelig vurderes til fosterhjem (Backe-Hansen, Løvgren, Neumann & Storø, 2017) Et barn vil i større grad være avhengig av de voksne rundt seg, og har fremdeles mye igjen av utviklingen som krever at omsorgspersonene rundt er til stede og kan tilby tilstrekkelig med hjelp til utviklingen. Behovet for omsorg, tilknytning og tilhørighet er noe alle mennesker har, men barn i utvikling har dette i større grad.

Det er ingen tvil om at det å vokse opp i en familie har stor verdi i seg selv, særlig for barn i utvikling. Eksempelvis vil slike barn som Larsen definerer som integrerte, kunne dra god nytte av det et fosterhjem kan tilby. Det at barnet er integrert betyr ikke at de også kan oppleve det som utfordrende når de møter på situasjoner som er både vanskelig å forstå og forholde seg til (Larsen, 2022) Men de har mye bedre forutsetninger til å håndtere det vanskelige som de møter på, enn barn som er dårlig integrert. Integrerte barn har langt på vei mye bedre indre arbeidsmodeller, relasjonskompetanse og ord for følelsene og tankene sine, noe som vil gjøre prosessen med å ta imot hjelp mye lettere (Larsen, 2022) De vet og at de kan be om hjelp, og de har et språk som gir dem muligheten til å si hva de trenger hjelp med. Et fosterhjem vil i stor grad kunne tilby disse barna hjelp, støtte og omsorg, i møte med livet som ofte er vanskelig. De kan tilby trygghet og nære og stabile voksne, noe som et barn i utvikling er i behov av.

Fra et utviklingspsykologisk perspektiv vil det være til det beste for barnet å vokse opp i en familie. Som nevnt tidligere kan monotropi-hypotesen og tilknytningsteorien brukes som grunnlag for å hevde at barn har best av å vokse opp i en familie, med få og nære relasjoner. For å sikre adekvat utvikling vil barnet være avhengig av nær og trygg tilknytning til en omsorgsperson. Eksempelvis vil et barn trenge omsorgspersonen som en trygg base i sin utforskning av verden, og hjelp til emosjonsregulering. Et barn trenger å bli møtt sensitivt på initiativer til trøst og nærhet, for å erfare at slike initiativ gir ønsket resultat, for deretter å

kunne bruke omsorgspersonen til hjelp for å regulere indre aktivering, og dermed etter hvert også utvikle et godt reguleringsystem (Nordanger & Braarud, 2020, s.41) Utvikling av gode indre arbeidsmodeller og et godt reguleringsystem for indre aktivering, vil være av betydning for hvordan barnet senere møter verden og andre relasjoner (Bowlby 1969, Tetzchner, 2012)

Selv om fosterhjemmet har et klart fortrinn når det gjelder barn under 12 år som må plasseres, er det ikke dermed sagt at ingen ungdommer kan nyttiggjøre seg av et fosterhjem. Blant annet kan risikoen for smitte-effekt ved ungdomsinstitusjoner (Andreassen, 2005), være grunnlag for å argumentere for at noen ungdommer kanskje er i behov av fosterhjem. Ungdommer som flytter på institusjon opplever ofte mangel på trygghet, tilhørighet og mening. Slike ungdommer er derfor også mer sårbare for å trekkes mot ekstreme miljøer, som for eksempel miljøer preget av rus- og kriminalitet (Vestel, 2016) Kanskje kan det da argumenteres for at fosterhjemmet har et fortrinn når det gjelder ungdommer som er i mangel av tilhørighet og mening, i større grad trenger et trygt og stabilt miljø som kan tilby dette, og som kan tilby prososiale relasjoner som i større grad er med på å føre utviklingen i riktig retning.

3.3. Fosterhjemmets begrensninger og institusjonens fortrinn

Men hva så med de barna som ikke klarer å ta til seg og dra nytte av den omsorgen og de rammene som et fosterhjem tilbyr? Mange barn som blir plassert utenfor hjemmet strever med til dels store og sammensatte problemer (Bunkholdt, 2015) Noen bærer med seg så alvorlige belastningsskader at det kan være vanskelig å romme dem innen rammen av en familie (Bunkholdt, 2015, s.39) Disse barna faller inn under definisjonen til Larsen om dårlig integrerte barn, og Larsen hevder at disse er i behov av en annen type omsorg enn den omsorgen man ofte forbinder med familiær omsorg (Bunkholdt, 2015, Larsen, 2022) Hvordan man skal jobbe og forholde seg til barn med slike vansker, kan i mange tilfeller være svært lite forenlig med livet i en familie (Bunkholdt, 2015) Eksempelvis vil barn med alvorlige belastningsskader kreve en mer pedagogisk måte å bli møtt på, fremfor en følelsespreget en (Bunkholdt, 2015) De som jobber med, og skal ivareta slike barn, må tåle dem. De må tåle deres utagering og vanskelige atferden, uten å selv bli aktivert (Nordanger & Braarud, 2020) Det er sentralt at omsorgspersonene klarer å holde sin egen aktivering nede, slik at de kan fungere som en reguleringsstøtte for det aktiverte barnet (Nordanger & Braarud, 2020, Larsen, 2022)

Hva er det da institusjonen kan tilby, som kanskje et fosterhjem i begrenset grad kan?

Det er flere barn og unge som kan dra nytte av et institusjonsopphold. Deres omsorgssituasjon og erfaringer vil i stor grad kunne fungere som en pekepinn på hva barnet er i behov av. Hvis vi bruker Larsens definisjoner vil barn som er dårlig integrerte og desintegrerte være de som i størst grad kan nyttiggjøre seg av institusjonen og det den kan tilby. Dårlig integrerte barn kjennetegnes som sagt av deres svake personlighetsmessige integrering og utvikling, samt deres kognitive og sosiale fungering. Tidligere samspill med omsorgspersonene har vært preget av utrygghet og frykt, og deres utvikling med tanke på samspillskompetanse og sosial kompetanse har ikke vært adekvat. I tillegg har de ofte gjennom omsorgssvikten stått overfor situasjoner og mennesker som de ikke har tilstrekkelig ressurser til å vite, eller forstå, hvordan de skal håndtere (Larsen, 2022) De vil derfor og oppleve å mangle de nødvendige forutsetningene og ressursene som kreves for å kunne inngå i det samspillet som foregår i en familie (Larsen, 2022) En av de utfordringene som kan oppstå når et dårlig integrert barn med samspillsvansker og relasjonsskader skal inngå i samspillet som kreves i en familie, er at det skaper kaos for barnet eller den unge (Larsen, 2022) Forventningen om å inngå i en relasjon preget av gjensidighet, vil overgå dets kapasitet til å handle og forstå. Reaksjonen kan da ofte bli preget av panikk for barnet, ved at de opplever seg truet, og når de da samtidig mangler et språk for sitt indre, har de ingen andre muligheter enn å agere ut følelsene sine (Larsen, 2022, s.37) Det som en institusjon kan tilby i en slik situasjon kontra hva et fosterhjem kanskje er i stand til, er å la de få agere ut følelsene sine og på den måten få testet de relasjonene til de rundt. Og dette vil etter hvert kunne føre til at barnet eller den unge, klarer å opparbeide en viss trygghet og tillit til verden rundt, de voksne, og relasjonene til dem (Larsen, 2022)

Atferden til barn og unge som har levd under omsorgssvikt og traumer kan være svært krevende, og det vil ofte kreve fagkunnskap for å vite hvordan man skal håndtere det. Det kan tenkes å være utenfor hva en egentlig kan forvente at et fosterhjem skal klare å stå i. Det en institusjon kan tilby disse barna, som et fosterhjem kanskje i begrenset grad kan, er tydelige og tilbakevendende grenser, og en større mulighet for realitetstesting (Larsen, 2022) En institusjon skal ha tid og tålmodighet til å romme de følelsene og den atferden som barna utviser, og har den kompetansen som kreves for å stå i det lenge nok til at barna begynner å opparbeide tillit til omverden.

Et annet viktig moment når man snakker om institusjonens fortrinn, er hva barna og de unge er i behov av. Det er ikke alle som ønsker nye nære relasjoner og en ny familie. Institusjonen har et særlig fortrinn når det gjelder eldre barn og ungdommer. Ofte har de et mindre behov for nye, nære relasjoner og omsorgspersoner. Ofte kan de også ha med seg erfaringer fra tidligere

familieliv som har ført til at de nå ønsker mindre nærhet til de voksne rundt seg, og derfor i større grad trenger det en institusjon tilby, ved at både de selv og personalet regulerer forholdet til hverandre og andre (Bunkholdt, 2015, s.40) I motsetning til hvordan det vil være i et fosterhjem, hvor det kanskje ligger en forventning om at relasjonen skal bli nær og gjensidig. Ungdommer kan også ha et større behov for selvstendighet, fremfor en ny familie (Bunkholdt, 2015) En institusjon kan tilby fortynnede relasjoner som egner seg godt for ungdommer som ønsker mer selvstendighet og nærhet til en viss grad, uten at dette betyr at man må inngå i en forpliktende og nær relasjon med hverandre.

Jeg vil bruke litt ekstra tid her på å se på hvor grensen går for hva et fosterhjem skal tåle. Ofte er det her snakk om helt ordinære familier, ofte med egne biologiske barn, som har sine egne liv og rutiner. Samtidig som de påtar seg ansvaret for et barn, som skal passe inn i deres familie. Det vil nødvendigvis kreve en viss tilpasning fra både barnet og fosterhjemmets side, for å få det til å fungere. Dårlig integrerte barn vil i mindre grad enn integrerte barn, være i stand til denne tilpasningen, fordi deres kognitive og sosiale fungering ikke strekker til. På en institusjon vil barnet og måtte tilpasse seg, men i mindre grad, fordi institusjonen har rammene og organiseringen som kreves for å i større grad kunne tilpasse seg det barnet trenger. Fosterforeldre vil gi det de har av nærhet, varme og omsorg generelt, men for de dårlig integrerte og sterkt samspillsskadete barna og unge, vil dette være truende og de vil kunne motsette seg det fosterforeldrene gir (Bunkholdt, 2015) Fosterforeldre vil gjerne se at det arbeidet de gjør og den innsatsen de legger ned gir resultater, noe som de ofte må vente lenge på med dårlig integrerte barn (Bunkholdt, 2015, s.40)

Fosterhjem kan ofte virke som det opplagt riktige alternativet, men det er ikke helt uten risiko det heller. Som statistikken viser (Paulsen & Ytreland, 2022; Backe-Hansen 2009), forekommer det utilsiktede flyttinger i fosterhjem, altså brudd i fosterhjemmet. Det anslås som sagt at mellom 20-50% av fosterhjems plasseringer ender i utilsiktet flytting (Paulsen & Ytreland, 2022) Og en av de viktigste årsakene som trekkes fram her, er barnets atferdsvansker (Paulsen & Ytreland, 2022) Et spørsmål, som jeg kanskje ikke får svar på, er om når dårlig integrerte barn flyttes i fosterhjem, opplever brudd på grunn av deres atferdsvansker, og deretter til slutt havner i institusjon uansett; var disse barna kanskje i behov av institusjon i utgangspunktet? Men på grunn av holdningen om at institusjon skal brukes i svært begrenset grad, og aller helst ikke, så har det medført feilplasseringer med følgelig store konsekvenser for barnet eller den unge.

3.4. Differensiering i barnevernstiltak

Differensiering er etter min oppfatning helt essensielt i barnevernsarbeid. Ulike barn med ulike forutsetninger og utfordringer, krever ulike tiltak (Larsen, 2022) Det er dessverre ikke slik at dersom man har barn type A, så vil tiltak type B alltid fungere. Man kan ha tiltak som tidligere har vist effekt, såkalte evidensbaserte metoder og tiltak, men det må alltid vurderes ut fra barnets ressurser og behov. Det dreier seg ofte om komplekse og sammensatte saker, hvor tilpasning og differensiering av tiltakene og hjelpen som tilbys, er helt avgjørende for resultatet (Storø et al., 2010, s. 170) Det vil også være sentralt å differensiere mellom barn og ungdom. Blant annet kan vi se at fosterhjemmet vil ha klare fortrinn over institusjon når det dreier seg om barn under 12 år som skal plasseres, hvorpå institusjonen vil ha fortrinn for ungdommer. Dette viser også at det vil være vanskelig å si noe om fosterhjem er generelt bedre enn institusjon. Larsen stiller spørsmål ved hvorfor differensiering ikke har fått større betydning i utviklingen av et differensiert tiltaksapparat og som grunnlag for plasseringer. Særlig med tanke på hvor grundig dokumentert differensieringens nødvendighet er (Larsen, 2022, s.85) Beslutninger om plasseringer foretas som oftest ut fra subjektive vurderinger i det enkelte tilfellet. Men i en del tilfeller plasseres barn og unge ut fra hvilken institusjon og program som har ledig plass på det aktuelle tidspunktet, fremfor at det er sammenfall mellom behandlingsprogrammet og den unges behov (Andreassen, 2003, s.16; Erik Larsen, 2022, s.86)

I debatten om fosterhjem versus institusjon, kan det være relevant å stille spørsmål ved om det i det hele tatt vil la seg gjøre å sammenlikne disse to tiltakene. Jeg opplever at ved å sette tiltakene opp mot hverandre på denne måten, risikerer man å fronte en holdning om at det ene tiltaket er bedre enn det andre på et generelt nivå. Storø m.fl. mener det vil være en falsk motsetning å sammenlikne disse tiltakene, og at det vil være sentralt å differensiere mellom dem (Storø, et al., 2010) Og understreker videre at differensieringen må skje på bakgrunn av det enkelte barns behov, og ikke politiske mål (Storø et al., 2010, s. 176) For det handler ikke om hvilket tiltak som er best for alle, men hvilket som er best for det enkelte barn.

Barnevernsfeltet er et skjønnsbasert fagfelt, og store deler av vurderingene som gjøres er basert på prediksjoner gjort ut fra fagkunnskap og kjennskap til det aktuelle barnet og familien.

De senere årene har kravet til evidens i barnevernsarbeid økt. Noe som kan sees på som et ønske om å finne metoder som har dokumentert effekt, og som derfor kan brukes som en slags standard. Evidenskravet opplever jeg kan være utfordrende å oppfylle, nettopp på grunn av

barnevernsfeltets store usikkerheter og skjønnsbaserte vurderinger. Det å forvente at en metode vil fungere for alle fordi den tidligere har fungert for mange, opplever jeg skaper uoppnåelige forventninger til barnevernet. Misforstå meg rett, det er absolutt viktig med evidens til en viss grad, det viser jo at metoden ofte har ønsket effekt. Men det vil i barnevernssammenheng gi lite mening å snakke om evidens uten å samtidig snakke om differensiering og betydning av den (Storø et al., 2010) Jeg undrer meg og over om evidenskravet i norsk barnevern, kan ha vært med å overskygge betydningen av differensiering. Fokuset på å finne evidensbaserte metoder er blitt så stort, at man kanskje glemmer litt hvor viktig det er å differensiere mellom de man jobber med, samt tilpasse metodene etter deres behov, og at det alltid handler om det enkelte barns eller unges beste.

Det vil alltid være en viss usikkerhet knyttet til vurderingene og beslutningene som gjøres i barnevernet, for man vet rett og slett aldri med absolutt sikkerhet hva som vil bli det riktige og beste for barnet. Og det virker for meg at sammenlikningen hvor man setter fosterhjem opp mot institusjonen, stammer fra en slik usikkerhet, fordi man ikke kan si at det ene alternativet med sikkerhet fungerer bedre enn det andre. Jeg tenker også at det ikke er helt usannsynlig at det økte kravet til evidens i barnevernet har sine røtter i denne usikkerheten, og at medias fremstilling av barnevernet har vært en medvirkende årsak til ønsket om mer evidens i barnevernsarbeid.

Differensieringens betydning kan tydelig sees i spørsmålet om fosterhjem versus institusjon. Noen barn, slike barn som Larsen beskriver som dårlig integrerte for eksempel, vil på bakgrunn av sine erfaringer og sin fungering, være i behov av det en institusjon kan tilby. Et barn som derimot har nådd et visst nivå av personlighetsmessig integrering, sosial og kognitiv kompetanse, men som har opplevd sviktende omsorg fra sine foreldre, vil i større grad være i behov av det et fosterhjem kan tilby; trygghet, stabilitet, relasjoner og en ny familie.

Fosterhjem er til beste for mange barn, men ikke for alle. Det virker til at det nesten alltid vil være noen barn og unge som ikke vil være i stand til å ta imot det fosterhjemmet kan gi, og som derfor vil kunne oppleve at vondt blir verre ved å måtte flytte inn i en ny familie. Levekårsundersøkelser som viser at barn og unge med institusjonserfaringer kommer dårligst ut, kritikken mot hvordan institusjoner drives, og hvordan barn har det på institusjon, opplever jeg har ført til en holdning om at fosterhjem er et mildere inngrep enn det institusjonsplassering er. Og denne holdningen er jeg redd kan ha ført til at man ikke lengre har det enkelte barns beste i minne når man velger plassering. Frykten for institusjonen har vokst seg stor, og jeg opplever at det råder en tro på at man kommer til å finne et godt nok

fosterhjem til alle barn. Men ut fra litteraturen jeg har gjennomgått på området, slik som Bunkholdt og Larsen, er det av min oppfatning at det ikke finnes et godt nok fosterhjem for absolutt alle barn. Da kan det være et bedre alternativ å flytte barn og unge som trenger det på institusjon, før de eventuelt kan nyttiggjøre seg av andre tiltak utenfor institusjonen senere (Larsen, 2022, s.41) For det er liten tvil om at det å vokse opp i en familie, med den tryggheten og omsorgen som gis der, er av stor verdi for barn i utvikling. Men det må da foreligge en viss sikkerhet om at dette er til barnets beste, at de klarer å ta imot og dra nytte av det.

4. Avslutning – veien videre

Institusjonsbarnevernet har nesten helt siden opprettelsen av tuktt- og barnehusene på 1600-tallet og frem til i dag, blitt møtt med mye kritikk. Fra faglig og politisk hold har man satset mer og mer på fosterhjem fremfor institusjon, og institusjon har på den måten blitt sett på som siste utvei. Og jeg opplever at det etter hvert har utviklet seg en holdning hvor fosterhjem som plasseringstiltak blir sett på som et mildere inngrep enn institusjonsplassering. Til tross for dette, ser det ut til å være manglende nordisk forskning på hvorfor institusjonene ikke fungerer etter sin hensikt, og jeg kunne heller ikke finne noen tegn til en større politisk satsing på institusjonstilbudet. Storø m.fl. skriver at det oppleves som at forskningen som faktisk finnes på området, blir brukt for å avskrive institusjonen som tiltak, fremfor å bruke den til å se på hva som kan forbedres (Storø et al, 2010) Storø skriver at det sannsynligvis må en holdningsendring til (Storø, 2005) En må begynne å se på institusjonen som et legitimt og egnet tiltak i barnevernet. For en tilbakevendende negativ holdning til institusjon, har trolig ikke ført til en forbedring av tilbudet, men heller en forsterket tro på at det ikke fungerer og derfor ikke burde brukes.

Så hva må til for at institusjoner skal kunne gi et godt nok omsorgstilbud til barn og unge? FHI skriver i sin rapport om gode barnevernsinstitusjoner, at forskningen viser til en del viktige elementer som må være til stede for at arbeidet som gjøres på institusjoner, skal ha ønsket effekt (FHI, 2020) Slike elementer er barna og de unges medvirkning, kontakt med familie og venner, plasseringsstabilitet, og at bostedet og dagliglivet oppleves som trygt (FHI, 2020, s.5) I tillegg presiseres det at institusjonene må ha tydelige rammer og tilstrekkelig med bemanning som har den kompetansen som trengs for å bygge gode relasjoner med barna og de unge (FHI, 2020, s.5) De ansatte må ha kompetanse i å bygge relasjoner som viser at de ansatte bryr seg, lytter, tar seg tiden til de som bor der, og at de anerkjenner den unges

sinnstilstander og erfaringer – hvis vi kobler det opp mot Larsen må de ansatte tåle barna og deres atferdsuttrykk og realitetstestinger.

Temaet for oppgaven ser jeg i ettertid med fordel kunne vært tema for en større oppgave. Det er flere elementer jeg ikke har hatt plass til, og har måttet vie mye tid til vurderinger rundt hva jeg ønsker å ta med og finne ut av. Blant annet er kryssningen mellom omsorg, oppdragelse og behandling, og hva som legges i de begrepene, et viktig moment som jeg har valgt å ikke ta med her, men som vil kunne ha betydning for hvordan en institusjon drives og hvordan det påvirker beboerne. Samtidig kunne en og sett på denne problemstillingen med et større fokus på utviklingspsykologien, og sett på de ulike tilknytningsformene, som for eksempel avvisende og desorganisert tilknytning (Bunkholdt, 2015), og hvordan det vil påvirke hva et barn er i behov av. Den overordnede konklusjonen til problemstillingen blir at, basert på forskningen som er gjort og perspektivet oppgaven er skrevet i, at det ikke foreligger faglig grunnlag for å nedprioritere barnevernsinstitusjoner til fordel for fosterhjem. På bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget og det teoretiske rammeverket for denne oppgaven, virker det for meg som at det alltid vil være noen barn og unge som er i behov av institusjon, og at vi snart må erkjenne at det ikke finnes et godt nok fosterhjem til absolutt alle barn. De fleste barn trenger fosterhjem og nyttiggjør seg godt av det, men ikke alle.

5. Referanseliste

Andersland, G. (2011) Mot et bedre barnevern? *Norges barnevern* 88(3), 158-170.

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-1838-2011-03-05>

Andreassen, T. (2005) *Behandling av ungdom i institusjoner*.

<https://www.forebygging.no/Artikler/2007-1998/Behandling-av-ungdom-i-institusjoner/>

Andreassen, T. (2003) *Behandling av ungdom i institusjoner. Hva sier forskningen?* Oslo: Kommuneforlaget

Backe-Hansen, E. (red.), Bakketeig, E., Gautun, H. & Grønningsæter, A. (2011) *Institusjonsplassering – siste utvei? Betydningen av barnevernsreformen fra 2004 for institusjonstilbudet*. (NOVA Rapport 21/11) Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5034/5057_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Backe-Hansen, E. (2009) *Hvordan motvirke og forebygge utilsiktet flytting fra fosterhjem?* (NOVA rapport, 2009) Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. https://bibliotek.buudir.no/BUF/101/Hvordan_motvirke_og_forebygge_utilsiktet_flytting_fra_fosterhjem.pdf

Backe-Hansen, E. (Red.), Løvgren, M., Neumann, C. & Storø, J. (2017) *God omsorg i barnevernsinstitusjonene*. (NOVA Rapport 12/2017) Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://www.ntnu.no/documents/1268850643/1273757823/Nettutgave-NOVA-Rapport-12-17-God-omsorg-i-barnevernsinstitusjoner.pdf/120889dd-39ac-45f4-81fd-f625744ddffc>

Barne- og familiedepartementet (2021) *Et trygt hjem for alle: Regjeringens fosterhjemsstrategi 2021-2025*.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/13621d5368d04fdb840681663ae29e40/211196-regjeringens-fosterhjemstrategi-web.pdf>

Barne- og familiedepartementet (1989) *FNs konvensjon om barnets rettigheter*.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Barneombudet. (2015) *Grenseløs omsorg. Om bruk av tvang mot barn i barnevern og psykisk helsevern*. Barneombudet.

<https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Grenselos-omsorg.pdf>

Barne- og ungdomsdirektoratet. (2023). *Barn i institusjon*. [Statistikk og analyse | Bufdir](#)

Barne- og ungdomsdirektoratet. (2023). *Barn i fosterhjem og beredskapshjem*. [Statistikk og analyse | Bufdir](#)

Barne- og ungdomsdirektoratet. (2023, 20.mars). *Multisystemisk teori (MST)*.

<https://www2.bufdir.no/Familie/foreldrestotte/tiltaksliste/mst/>

Barne- og ungdomsdirektoratet. (2021, 14.juni). *Funksjonell familieterapi (FFT)*.

<https://www2.bufdir.no/Familie/foreldrestotte/tiltaksliste/fft/>

Barnevernloven. (2021). *Lov om barneverntjenester*. (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>

Baugerud, G. & Augusti, E.-M. (2016) Utviklingspsykologisk kunnskap er relevant for hvordan omsorgsplasseringer gjennomføres. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. 93(3-4), 290-302.

[Utviklingspsykologisk kunnskap er relevant for hvordan omsorgsplasseringer gjennomføres | Tidsskriftet Norges Barnevern \(idunn.no\)](#)

Barstad, A. & Sandvik, L. (2015). *Deltaking, støtte, tillit og tilhørighet: en analyse av ulikhet i sosiale relasjoner med utgangspunkt i levekårsundersøkelsene*. Helsedirektoratet.

https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/deltaking-stotte-tillit-og-tilhorighet/Deltaking%20st%C3%B8tte%20tillit%20og%20tilh%C3%B8righet.pdf/_attachment/inline/6259c80f-46e4-4192-ba10-57610a43a855:b9dfc4761f1c80c8405e1f27015665df4caf9/Deltaking%20st%C3%B8tte%20tillit%20og%20tilh%C3%B8righet.pdf

Bolstad, T. (2020). *Fra «Tukthus» til «evidensbasert institusjon»*. Fire hundre år med institusjoner for barn. (2.utg.). NTNU

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Volume 1*. London: The Tavistock Institute of Human Relations. [Microsoft Word - Bowlby - ATTACHMENT AND LOSS.doc \(mindsplain.com\)](#)

Bunkholdt, V. (2015) Det biologiske prinsipp – på vei ut av barnevernet? *Tidsskriftet Norges barnevern*. 90(1), 52-62. [Det biologiske prinsipp – På vei ut av barnevernet? | Tidsskriftet Norges Barnevern \(idunn.no\)](#)

Bunkholdt, V. (2015) *Fosterhjemsarbeid: fra rekruttering til tilbakeføring*. (4.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk forlag.

Bunkholdt, V. (2015). Tilknytningsteori og metoder: - nyttig, men på hvilke betingelser? *Norges barnevern* 92(4), 306-314. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-1838-2015-04-06>

Clausen, S.-E. & Kristofersen, L. (2008) *Barnevernsklinter i Norge 1990-2005. En longitudinell studie*. (NOVA rapport 3/2008) Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5156/3236_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Dalland, O. (2020) *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

FN-sambandet (2022) *FNs verdenserklæring om menneskerettigheter*. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklaering-om-menneskerettigheter>

Halvorsen, T. (2018). Glimt fra tilknytningsteoriens historie. *Norges barnevern* 90(1), 50-69. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1891-1838-2018-01-05>

Johansen, T., Jardim, N., Ames, H., Munthe-Kaas, H., Tingulstad, A. & Berg, R. (2020). *Systematisk kartleggingsoversikt: Gode barnevernsinstitusjoner* [Gode barnevernsinstitusjoner \(fhi.no\)](#). Folkehelseinstituttet.

Kayed, N., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A.-M. & Wichstrøm, L. (2015) *Psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjoner*. https://www.ntnu.no/documents/10293/1263899358/Barnevernrapport_RKBU.pdf/fb0b753b-bdab-4224-b607-5bfe2f1ee32e. NTNU.

Kvaran, I., & Bunkholdt, V. (2015) *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Kvellido, Ø. (2019). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner* (2.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

- Larsen, E. (2022). *Miljøterapi med barn og unge: Organisasjonen som terapeut* (4.utg.) Universitetsforlaget. Oslo
- Nordanger, D.Ø. & Braarud, H.C. (2020). *Utviklingstraumer: Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget
- NOU 2004:23. (2004). *Barnehjem og spesialskoler under lupen – nasjonal kartlegging av omsorgssvikt og overgrep i barnevernsinstitusjoner 1945-1980*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2004-23/id387932/?ch=1>
- NOU 2012:5. (2012) *Bedre beskyttelse av barns utvikling – Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet. [NOU 2012: 5 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)
- NOU 2018:18. (2018) *Trygge rammer for fosterhjem*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/cfec9a0ff1f3471891656e1ce9dbd2ff/no/pdfs/nou201820180018000dddpdfs.pdf>
- Paulsen, V. & Ytreland, K. (2022). Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem. *Norges barnevern* 99(1),20-36. [Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem | Tidsskriftet Norges Barnevern \(idunn.no\)](https://www.idunn.no/tett-oppfolging-for-a-hindre-utilsiktede-flyttinger-i-fosterhjem)
- Prop. 73 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Barne- og likestillingsdepartementet: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/>
- Riksrevisjonen. (2019-2020). *Riksrevisjonens undersøkning av om statlege barnevernsmyndigheter sikrar det beste for barn i barnevernsinstitusjonar*. <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2019-2020/barnbarnevernsinstitusjonarrapportvedlegg.pdf>
- Storø, J., Bunkholdt, V. & Larsen, E. (2010). Er institusjon alltid et onde, og fosterhjem alltid et gode? *Norges barnevern* 87(3), 166-181. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-1838-2010-03-04>
- Storø, J., Backe-Hansen, E. & Løvgren, M. (2017). Hva muliggjør godt institusjonsarbeid? *Norges barnevern* 94(3), 166-184. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1891-1838-2017-03-04>

Storø, J. (2005). Gullklumper i sanden. Ressursfokuserte og nettverksorienterte tilnærminger i arbeid med ungdom i institusjon. I Scheldrup, L., Omre, C. og Marthinsen, E. (red.), Nye metoder i et moderne barnevern. Bergen: Fagbokforlaget

Thuen, H. (2002). Barnevernsinstitusjonenes legitimitet i historien. *Norges barnevern* 86(2-3), 204-215. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-2987-2002-02-03-11>

Tetzchner, V.S. (2012). *Utviklingspsykologi*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Vestel, V. (2016). I gråsonen: Ungdom og politisk ekstremisme i det nye Norge. Universitetsforlaget.

